

Vitéz-földek (KÖH 68715): A belterületől K-re, a tompai vasútvonal K-i oldalán, a Kőrös-éri-főcsatorna két ága közé félszigetszerűen beékelődő, ÉNy-DK irányú dombháton, az 55. sz. út mindkét oldalán található a lelőhely. Déli irányban, a patak két ágának találkozása felé jóval nagyobb is lehet, azonban a felszín fedettsége miatt ezt a bejáráskor nem lehetett megerősíteni. A domb Ny-i lejtőjén őskori és szarmata töredékeket gyűjtöttünk.

FEKETE CSANÁD

273. Komárom-Szőny, Mártírok útja (KÖH 65802)
(Komárom-Esztergom megye) Rő

A komáromi Klapka György Múzeum és az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszékének munkatársai 2009. június 22. és július 1. között szakfelügyeletet, július 2–10. között próbafeltárást, július 13–24. között megelőző feltárást folytattak a Mártírok útja É-i oldalán, a régi Gyerekváros és a MOL Benzinkút közötti területen (811/6, 811/12, 815/2 hrsz.). A feltárást a LIDL-áruház, valamint a hozzá kapcsolódó utak, parkolók és közművek területének kutatását célozta.

Barkóczi László Brigetio topográfiáját tárgyaló művében a polgárvárostól Ny-ra két temetőt nevez meg. A mai műúttól D-re található az általa 2. sz. temetőnek elnevezett rész, a műúttól É-ra pedig a 3. sz. temető. Mindkét részen (a mai műúttól É-ra, ill. D-re) 60–70 m széles sávban kerültek el temetkezések. Elsősorban a helyi lakosság beszámolóit jelentették az alapot a meghatározáskor, hiszen a területen szisztematikus feltárást nem folyt.¹⁸ Mivel a két temető között mindössze annyi a különbség, hogy a mai műút elválasztja őket, ezért talán helyesebb mindkét részt a 2. sz. temetőhöz sorolni.

2009-ben több mint 7000 m²-en végeztünk feltárást, 124 objektumot határoztunk meg. A régészeti jelenségek a terület D-i részén sűrűsödtek, É-i irányban fokozatosan ritkultak, majd meg is szűntek. A feltárt temetőrész D-i, K-i és Ny-i irányban feltehetően folytatódik.

A jelenségek egy része árokrendszert alkot. Egy kivételtől eltekintve pontosan É-D-i, ill. K-Ny irányítású árkokról van szó, amelyek gyakran több mint 60 m hosszan szeltek át a területet. Az egyetlen kivétel egy hosszú árokrendszer a terület ÉK-i részén, amely ÉK-DNy irányú. Az árkok függőleges falúak, egyenes aljúak, valamint V és kettős V keresztmetszetűek, többnyire egyenes vonalúak voltak. Bennük csekély mennyiségű, de római kori (elsősorban kerámia) leletanyag került elő. A feltárt terület DNy-i sarkában feltártunk egy körárkot, mely egy részén függőleges falú, egyenes aljú, más részein V keresztmetszetű volt. Az árkot az egyik sír metszete, egy másik pontosan a középvonalában került elhelyezésre, ezenkívül az árokban

nem anatómiai rendben fekvő, egyszerűen beledobált emberi csontokat is találtunk. Az árokrendszert több helyen vágta a sírok, több esetben megfigyelhettük, hogy pontosan az árok középvonalába az árok irányításának megfelelően helyeztek el sírokat, tehát a temető használatának a kezdetén az árokrendszernek még mindenképp jól látható nyomai voltak a felszínen. Mind hamvasztásos, mind csontvázás sírok esetében megfigyelhető volt, hogy felhasználták a már létező árokrendszert a temetkezésekhez. Az árokrendszer tehát mindenképp korábbi, mint a temető. Funkciója további tisztázást igényel.

Mind a hamvasztásos, mind a csontvázás sírok a terület D-i felére koncentráálódtak. A temető, az előkerült érmek és terra sigillata alapján, a Kr. u. 1. sz. végétől a 2. sz. végig lehetett használatban. Összesen 86 sírt tártunk fel.

A terület DK-i sarkában egy durvára faragott, felirat nélküli szarkofág állt. Már kirabolták, egy felnőtt és egy gyermek vázát találtuk meg benne. A sírok nagyobb része hamvasztásos rítusú volt, kivétel nélkül szórt hamvas, általában téglalap alakú, vagy lekerekített sarkú, vagy hosszúkás, ovális formájú gödörrel. Bizonyosan hamvasztásos rítusú volt 37, csontvázás 29 sír. Ebből 20 K-Ny-i, 8 É-D-i és 1 DK-ÉNy-i tájolású volt. A hamvasztásos sírok téglalap, vagy hosszúkás alakú gödrei irányításukban és elhelyezésükben illeszkedtek a csontvázás sírok rendszerébe. Ezek túlnyomó többsége is K-Ny-i irányítású. A sírok jelentős része teljesen melléklet nélküli volt, ezenkívül pedig a valószínűleg savas kémhatású talaj a csontvázak, hamvak jelentős részét elpusztította. Gyakran előfordult, hogy a csontvázás sírokban csupán a mellékleteket, a lábbelit jelző caligaszegeket találtuk meg, de csontváz nem került elő. Megjegyzendő, hogy 20 objektum – irányítása, alakja, elhelyezkedése alapján – valószínűleg sírnak tartható, azonban sem emberi maradványokat, sem egyéb lelet-

18 BARKÓCZI, L.: Brigetio. In: *Dissertationes Pannonicae*. Ser. II. No. 22. Budapest 1951.

anyagot nem találtunk bennük. További, nagyjából 20 objektum esetében pedig kérdéses a funkció, mivel ezek alakjukat, elhelyezkedésüket tekintve nem feltétlenül tarthatóak síroknak és teljesen üresek voltak.

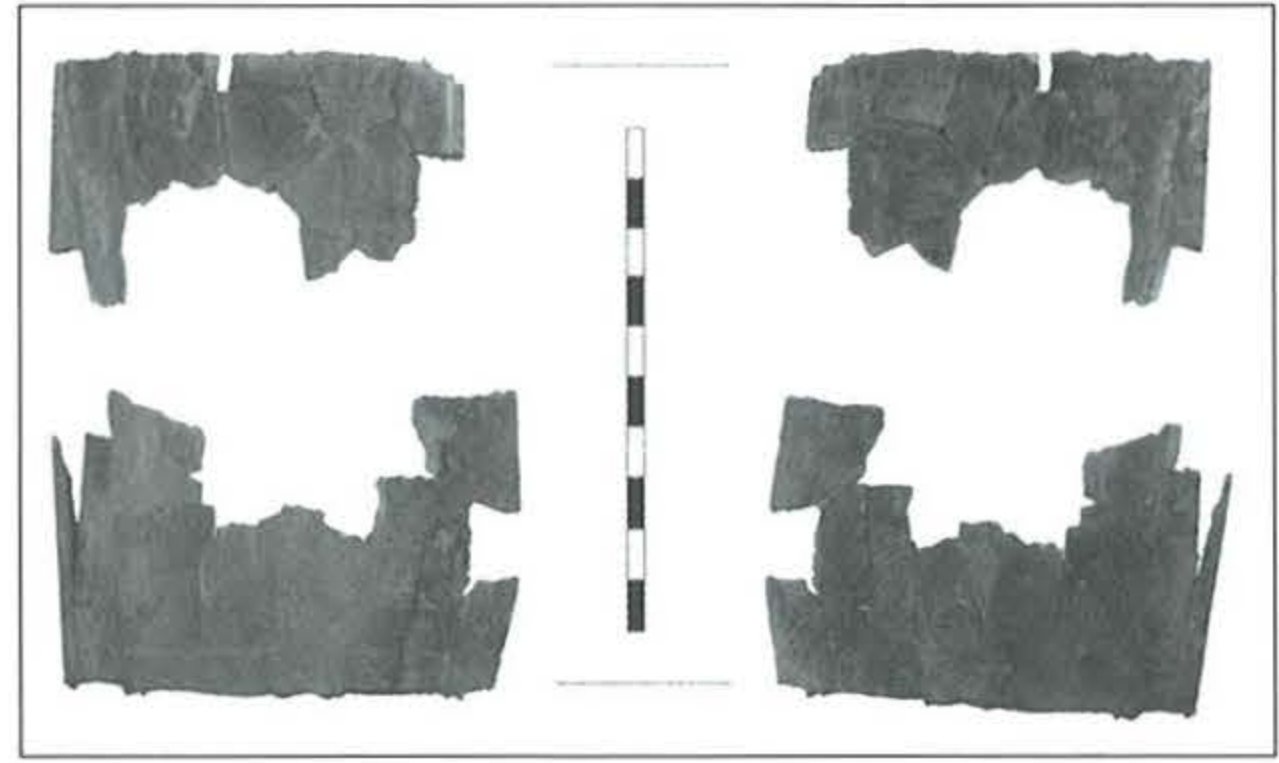
A sírok kicsivel több mint 50%-ában volt melléklet, a hamvasztásosok között arányaiban gyakoribb volt a mellékletadás. A leletanyag meglehetősen töredékes.

Viseleti elemekként caligaszegek jelentkeztek in situ. A csontvázas sírokban nagyméretű koporsószegeket találtunk, de a hamvasztásosokban is gyakoriak, talán a saroglya részét alkothatták.

A leletek között a kerámia fordul elő leginkább, szürke, sárga házikerámia a leggyakoribb: kancsók, fazekak, tálak. Ezenkívül Brigetioi festett sávós, vörösbevonatos, homokszem-beszórásos pohár, Faltenbecher, füstölőtál, márványozott kerámia került elő. Terra sigillaták közül Drag. 35-ös barbotindízes csészék és rheinzaberni vésett díszű töredék fordultak elő. Egyetlen volutás és négy firmamécsest találtunk. Iványi XVII=Loeschcke X típus, Iványi XVI átmeneti típus, Iványi XV=Loeschcke IX. típus fordult elő ezek között. Észak-itáliai mesterek bélyegeit találtuk rajtuk: *FORTIS*, ill. *ATIME*.

Három kisméretű, kónikus testű, hosszú hengeres nyakú, melegen lekerekített peremű, kékeszöld illatszeres fiolát találtunk. (Az illusztrációt lásd az előző oldalon!) Mindegyik hamvasztásos sírból származik, ennek megfelelően deformálódtak és korommal szennyezettek, valamint egy horpasztott falú üvegce is előkerült. A hamvasztásos sírokban is a gyakran előforduló térd-, ill. erősprofilú fibulákat találtuk, ezenkívül egy szokatlan borostyánnal díszített töredéket.

Vespasianus, Domitianus, Hadrianus, Antoninus Pius és Marcus Aurelius érmei kerültek elő a sírokból.

A legérdekesebb leletek közé tartozik a 43. sz. szórt hamvas sírban talált bulla, a 66. sz. hamvasztásos sírban talált bronzcsengettyű és két kis felfűzhető csontphallosz. A legszebb lelet egy esztergált, elefántcsontból készült fedeles hengeres dobozka és a hozzá tartozó írotábla. (Az illusztrációkat lásd fent!)

A feltárás során előkerült kerámiát és mécseseket Bózsa Anikó, az érmeket Vida István határozta meg.

Munkatársak: Juhász Lajos és Bózsa Anikó PhD-hallgatók, Károlyová Ildikó, Sréter Kinga, Mácsai Viktor, Simon Bence, Fuchs Noémi, Pabeschitz Virág, Delbó Gabriella és Harsányi Richárd régészhallgatók.

BORHY LÁSZLÓ – SZÁMADÓ EMESE – DÉVAI KATA

274. Komárom-Szőny, Szabadság út (KÖH 52716, 52725)

(Komárom-Esztergom megye) Ró

A komáromi Klapka György Múzeum és az ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszékének munkatársai 2009. október 26–31. között régészeti szakfelügyeletet, november 2–24. között megelőző feltárást folytattak a létesítendő 20 kV-os áramhálózat kiépítésénél, a Szabadság úttól K-i irányba, a növényolajgyár telephelyéig fektetett földkábél földmunkáinál. A munkálatok a katonavárost és a legiós tábor retentura részét (ún. MOL-Itp.) érintették.

A feltárás során a római kori Brigetio katonavárosának és katonai táborának számos épületmaradványa (falak, jó megtartású padlók, csatorna) került elő. A tábortól Ny-ra, a katonaváros területén egy É-D irányú csontvázas, melléklet nélküli sírt is kibontottunk.

A katonaváros területén a tábortól Ny-ra (egykori ún. tsz-földek) és a katonai tábor területén (MOL-lakótelepi ABC-től K-re) eső nyomvonalon talált több római kori objektumot (kőfalat, kő-tégla vegyes falazású vakolt falat, csatornát, téglapüveget, terrazzopadlót) mint jelentős és ezért megtartandó építményt, nem bontottak el, hanem aláfűréssel, vagy védőcsövezéssel rájuk fektetve történt a 20 kV-os kábel elvezetése.

Munkatársak: Sey Nikoletta, Dévai Kata, Juhász Lajos és Bózsa Anikó régészek, Delbó Gabriella és Harsányi Richárd régészhallgatók.

BORHY LÁSZLÓ – SZÁMADÓ EMESE